

ІСТОРІЯ БУДІВНИЦТВА І ЕКСПЛУАТАЦІЇ ОДЕСЬКОГО ТЕАТРУ ОПЕРИ І БАЛЕТУ

Купченко О.Ю., студ. гр. ЗПЦБ-366

Науковий керівник – Сінгаївський П.М., к.т.н., доцент (кафедра Металевих, дерев'яних та пластмасових конструкцій, Одеська державна академія будівництва та архітектури)

Анотація. Розглянута історія появи Одеського театру опери і балету, особливості експлуатації і реконструкції. Представлений технічний стан унікальних металевих конструкцій будівлі театру.

Актуальність. Історія завжди актуальна. Також актуальна і історія унікальної театральної будівлі, побудованої за проектом знаменитих австрійських архітекторів Фердинанда Фельнера і Германа Гельмера.

Одеса, заснована в 1794 році, поступово стала одним з крупних промислових і культурних міст. Перший театр в Одесі почав працювати 15 грудня 1804 року [1].

1 жовтня 2021 р. виповнилося 134 роки з дня відкриття Одеського театру опери і балету (рис. 1), побудованого рівно за три роки за проектом видатних австрійських архітекторів з Відня Фердинанда Фельнера і Германа Гельмера. Проект Одеського театру був однією з вершин їх творчості, а театр – одна з найкрасивіших театральних будівель світу. Присутній на відкритті театру 1 жовтня 1887 року Ф. Фельнер вигукнув: «Це кращий театр в світі!» [2, 3]. Слід зазначити, що підрядчиком був теж австрійський будівельник з Відня Р. Фрей.

Рис. 1. Одеський театр опери і балету

Початок будівництва театру (1884 рік, театр майже одноліток Ейфелевої башти в Парижі, 1890 рік) збігся з епохою бурхливого зростання театального будівництва в Європі і найбільшого розквіту міста. За 40 років до Першої світової війни було побудовано театрів більше, ніж за будь-яке попереднє століття. В цей час вважалося престижем будувати великі театральні будівлі, а законодавцем моди міського побуту і всіх видів мистецтв, у тому числі і архітектури, була буржуазія.

У різні роки на підмостках театру виступали знамениті оперні співаки, трупи імператорських і королівських театрів, співали Енріко Карузо і Федір Шаляпін, танцювали Ганна Павлова і Айседора Дункан, концертували Сергій Рахманінов і Олександр Скрибін, грали Сара Бернар і Елеонора Дузе, диригували оркестром Микола Ріmsький-Корсаков і Петро Чайковський. Після закінчення одного з концертів Петра Ілліча Чайковського його буквально несли з сцени на руках. Оркестранти піднесли йому лавровий вінок, а члени музичного суспільства – диригентську паличку з чорного дерева із золотою рукояткою і лірою з діамантом. Маєстро в листі до свого молодшого брата писав про одеську гостинність: «Ніколи мені так не доводилося втомлюватися від диригування, як в Одесі. Та

зате ніколи і ніде мене не возносили, не фетірували, як тут. Якщо б хоч десятої долі того, що було в Одесі, я міг би удостоїтися в столицях!».

В середині минулого століття в будівлі театру з'явилися технічні проблеми, викликані ґрунтовими водами і зсувами. У 1955...1956 роках під основу закачали 6 мільйонів літрів рідкого скла, а будівлю повністю відреставрували. Було витрачено 4 млн. рублів і 9 кілограм чистого сухозлитного золота. Але з часом архітектурне диво продовжувало руйнуватися. З 1996 по 2007 роки театр капітально реставрували, фундамент укріпили за допомогою 1800 палів, які під землею упираються в тверду кам'яну породу.

По своїй архітектурі будівля Одеського театру може бути розділена на дві частини (рис. 2): глядацьку, виконану у вигляді підкови з виступаючими центральним і двома бічними портками, і сценічну – призматичної форми із строгим вертикальним і горизонтальним розчленуванням стін елементами декору.

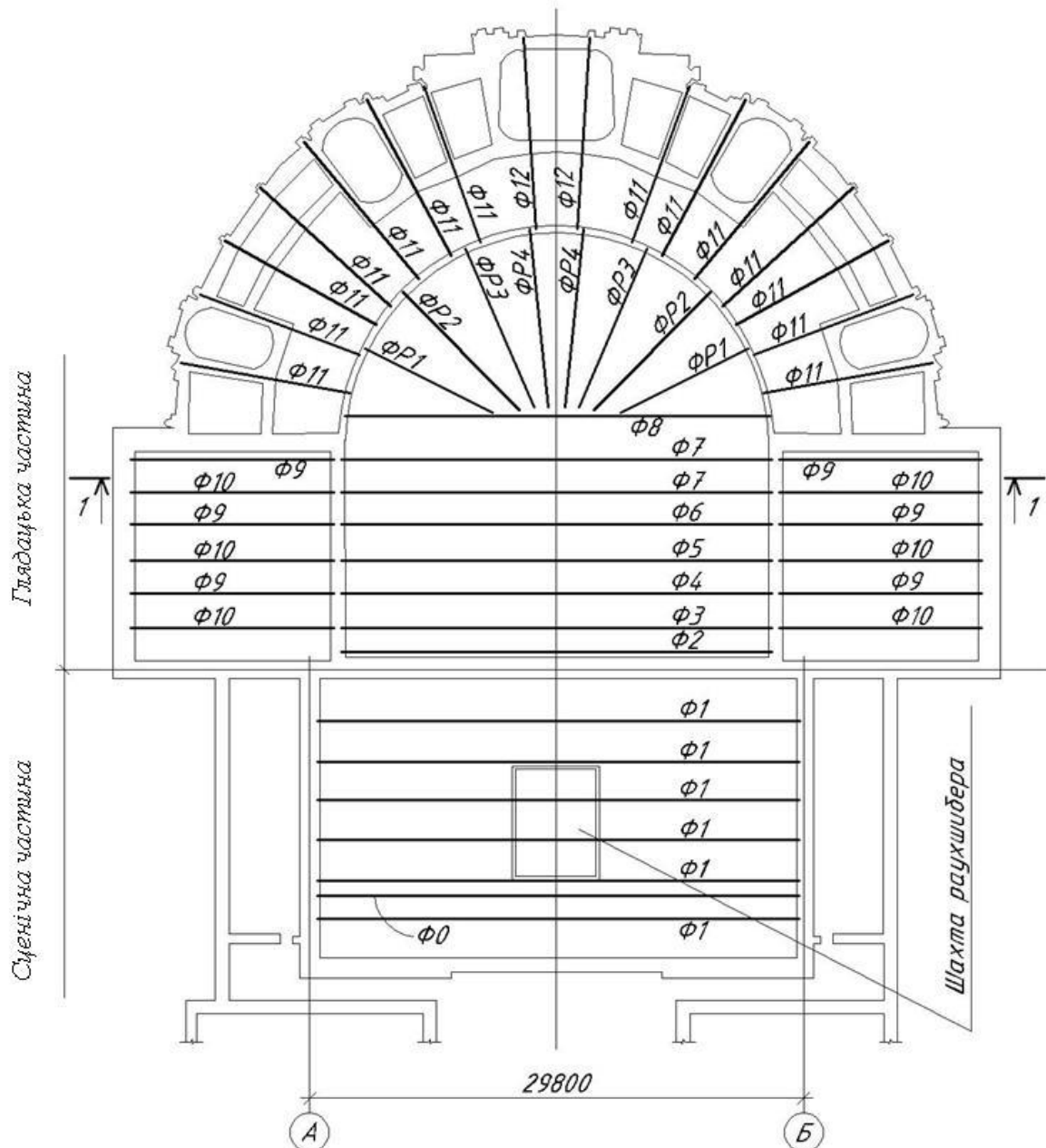

Рис. 2. Схема розташування ферм покриття

Глядачеві важко уявити, що за багатим убранням лож, скульптурами, художнім розписом золотом ховається така кількість металевих конструкцій, яку не завжди можна зустріти в рядовій промисловій будівлі.

це перш за все величезні арочні ферми Ф2...Ф8 прольотом 23,44 м (рис. 4), разом з крилами габаритний розмір ферм 30,24 м. До ферми Ф8 примикають 8 радіально розташованих ферм ФР1...ФР4. Вони і утворюють ту форму, яка сприймається як купол над глядацьким залом.

Великі ферми мають потужні затяжки, які представляють собою складені клепані ламані балки різною для Ф2...Ф7 конфігурації, що визначає архітектуру стелі, яка підвішена до затяжок. Як самостійний конструктивний елемент, затяжки існувати не можуть (у зв'язку з відносно малою висотою), тому до складу ферм Ф2...Ф8, ФР1...ФР4 додана система підвісок (рис. 4). Арочні ферми із затяжками є конструкціями безрозпірними, які передають на конструкції, що розташовані нижче, лише вертикальне навантаження. Між собою ферми зв'язані системою в'язів. Опорні частини ферми Ф8 і всіх восьми радіальних ферм (рис. 2) спираються на 10 колон, що мають однаковий переріз. Колони замуровані в стіні, їх оголовки між собою зв'язані обв'язувальними балками з П15.

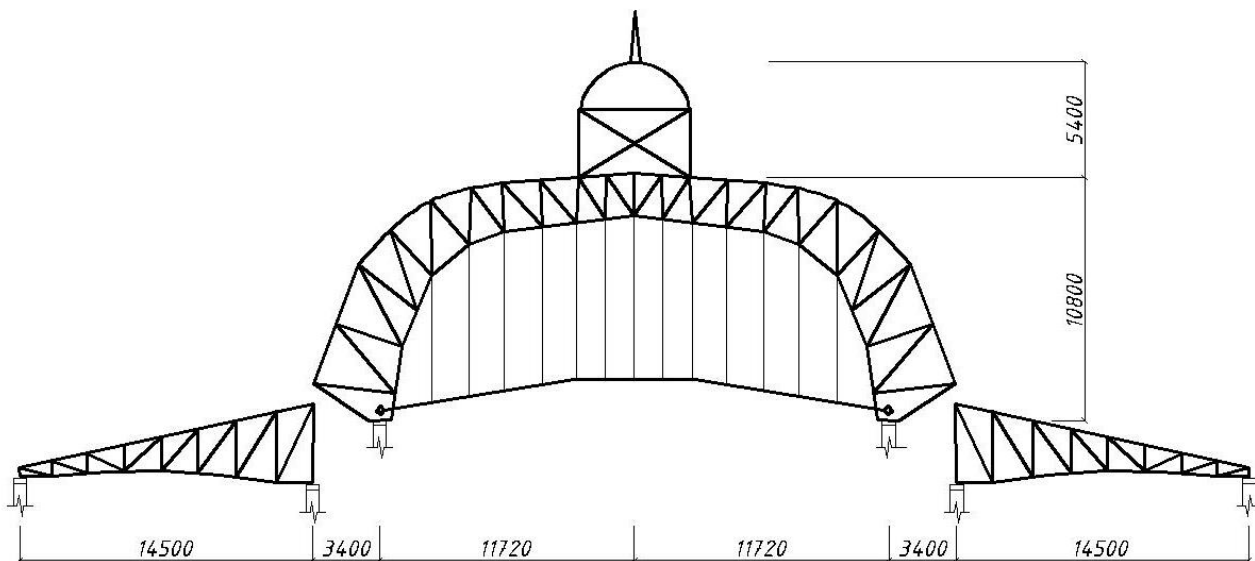

Рис. 4. Розріз 1-1 по глядацькій частині театру

По периметру глядацької частини будівлі розташовуються однопрольотні, над білими сходами, ферми Ф9 і Ф10 (рис. 2, 4). Під час війни 1941...1945 рр. в західний вестибюль влучила авіабомба, що зруйнувала горищне перекриття і підвісну стелю над білими сходами. У 1950-х роках над бічними вестибюлями були встановлені по 3 додаткових ферми Ф10 з кожного боку, спочатку встановлені ферми Ф9 були підсилені. Ферми Ф9 і Ф10 зв'язані вертикальними і горизонтальними в'язами в єдину просторову систему. Двопрольотні ферми Ф11 і Ф12, встановлені по периметру фасадної частини, також були підсилені.

Висновок: В даний час металеві конструкції театру знаходяться в задовільному стані. Проведені в період з 1996 по 2007 рр. реконструкція і реставрація, з участю і співробітників кафедри Металевих, дерев'яних і пластмасових конструкцій Одеської державної академії будівництва і архітектури, врятували долю шедевра, і сьогодні він продовжує приголомшувати уяву глядача.

Література:

1. Остроухова Н. Место и значение временного театра в истории театральной культуры Одессы: к проблеме хронологии истории Одесского оперного театра. Музыкальное искусство и культура. К.: 2012. Вып. №16. С. 182-192.
2. История театра в Одессе. Одесский вестник. 1887. 1 окт. С. 4.
3. Волощук И. Возрождаем театр-сказку / И. Волощук, Ю. Михалюк, В. Снисаренко / Одеса, Астропрінт: 2003. С. 159.